

Klasifikace pro výkonnostní sport osob se zdravotním postižením

Klasifikace může být definována

...jako hodnotící systém, který se používá k rozdělení sportovců do tříd při různých sportovních aktivitách tak, aby jim poskytl srovnatelný výchozí bod pro trénink a soutěže, a tím zajistil „fair play“

(Daďová, Čichoň, Švarcová, & Potměšil, 2008).

Cílem je

- minimalizovat vliv zdravotního postižení na výsledek sportovní soutěže
- Správná klasifikace umožňuje sportovcům soutěžit na srovnatelné úrovni i přes různorodost postižení.

Sportovní (klasifikační) **třída** a **status** závodníka

- SpT je kategorie, kterou definuje zastřešující mezinárodní federace (příp. IPC) a do níž je sportovec zařazen podle omezení činnosti, které je způsobeno handicapem (**většinou označení písmenem a číslem**).
- StZ definuje aktuální stav jeho kategorie
 - Nový sportovec „N“ (new status)
 - Proměnlivý status „R“ (review status) – postižení je progresivní nebo jsou pochybnosti o správném zařazení – před závody prochází prohlídkou
 - Potvrzená klasifikace „C“ nebo „P“ (confirmed nebo permanent status)

- Pro paralympijské hry se dává ještě CN – závodní nový (dává se od klasifikačního vyšetření do doby potvrzení postižení hlavním klasifikátorem) nebo CR – závodní proměnlivý.
- **Platí pravidla – čím nižší číslo, tím vyšší stupeň postižení**, je-li sportovec na rozhraní tříd, zařazuje se do třídy s nižším stupněm postižení.

Klasifikační systémy

K. může být zaměřena na jednu nebo více proměnných: *postižení, funkční schopnosti a sportovní výkon*

- Postižení (medicínská klasifikace) – objektivnější – používá se zejména u **klasifikace pahýlů a zrakového postižení**
- Funkční schopnosti – založena na schopnostech jedince ve sportu – (např. u plavání založena na kloubní pohyblivosti, koordinaci, síly a plaveckých schopnostech)
- Sportovní výkon – ke klasifikaci jsou využívány předchozí výsledky sportovce

Z toho vyplývají systémy:

- *medicínský a funkční*. Je-li vytvořena pro jeden sport, je to klasifikace *sportovně-specifická* (např. S1-S10 pro plavání), pokud je platná pro více sportů, je „*všeobecná*“ (B1-B3 pro ZP).
Integrovaná klasifikace – v jedné disciplíně jsou integrovány sportovci s různým typem postižení (léze, obrna, amputace, dystrofie atd.). Další je bodové hodnocení hráče pro zajištění týmové rovnováhy.

Je založena na anatomických principech, svalovém testování apod. (Soul až 72 tříd.... Problémy)

MEDICÍNSKÁ KLASIFIKACE

Funkce je tu primární pohled a medicína sekundární – posuzují se funkční schopnosti ve specifických sportovních dovednostech. Problém podvádění.

FUNKČNÍ KLASIFIKACE

Slučování kategorií

- Výsledek se přepočítává předem daným koeficientem, který se každoročně aktualizuje. Koeficienty se počítají ze čtyř údajů:
 - Světový rekord
 - Výkon posledního mistra světa
 - 1. a 2. místo posledních PH
 - Z těchto hodnot se udělá průměr, který se dělí 1000 (např. atletika)

Klasifikace jednotlivých druhů postižení

Amputáři

9 medicínských tříd A1-A9 podle míst amputace, neber v úvahu etiologii

Třída	Popis
A1	Oboustranná nadkolenní (2NK)
A2	Jednostranná nadkolenní (1NK)
A3	Oboustranná podkolenní (2PK)
A4	Jednostranná podkolenní (1PK)
A5	Oboustranná nadloketní (2NL)
A6	Jednostranná nadloketní (1NL)
A7	Oboustranná podloketní (2PL)
A8	Jednostranná podloketní (1PL)
A9	Kombinace amputací HK a DK

Vozíčkáři

Třída	Popis
1A	Míšní léze C4-C6 s postižením všech končetin, nižší síla tricepsu než 3stupňová (0-3) dle svalového testu, žádná rovnováha v sedu.
1B	Míšní léze C7 s postižením všech končetin, triceps dobrý až normální (4-5) slabá flexe a extenze zápěstí (0-3), žádná rovnováha v sedu.
1C	Míšní léze C8 s postižením všech končetin, triceps dobrý a flexe a extenze zápěstí normální (4-5), poruchy jemné motoriky rukou (0-3), žádná rovnováha v sedu.
2	Míšní léze na úrovni Th1-5 s postižením trupu a DK, nefunkční břišní svaly, žádná nebo slabá rovnováha trupu v sedu.
3	Míšní léze na úrovni Th6-10 s postižením břišních svalů a DK, dobré horní břišní svaly, nefunkční dolní břišní, nefunkční extenzory dolní části trupu, slabá či méně dobrá rovnováha v sedu.
4	Míšní léze na úrovni Th10-L2, quadriceps 0-2 dle svalového testu, dobré extenzory trupu a břišní svaly, částečně funkční flexory a abduktory kyčle, omezená funkce gluteu, méně dobrá až dobrá rovnováha v sedu. 1-15 polio
5	Míšní léze pod L2, quadriceps 3-5 dle svalového testu, dobré břišní svaly, dobrá rovnováha v sedu, test DK: traumatické 21-40 bodů, netraumatické 16-35 bodů.
6	Míšní léze pod L2, porucha 1 DK či mírná porucha obou, test DK: traumatické 41-60 bodů, netraumatické (polio) 36-50 bodů. Subdivize třídy 5 pro plavání.

Spastici (viz samostatná kapitola)

1-4 vozíčkáři, 5-8 chodící

Ostatní (Les Autres)

Různé vady lokomoce (roztroušená skleróza, dystrofie, achondroplazie aj.

Třída	Popis
L1	Těžké postižení všech 4 končetin
L2	Těžké postižení všech 3 nebo 4 končetin s menším omezením než předchozí třída
L3	Limitovaná funkce alespoň 2 končetin
L4	Limitovaná funkce 2 a více končetin
L5	Limitovaná funkce alespoň 1 končetiny
L6	Mírné omezení funkce, např. artritida, osteoporóza, ankylóza kolene atd.

Senzorická postižení

Sportovci se zrakovým postižením

(viz samostatná kapitola)

Sportovci se sluchovým postižením

Závodí v jedné kategorii, ale musí mít minimální ztrátu sluchu 55 dB na lepším uchu.

Sportovci s postižením intelektu

- Musí mít podstatná omezení v intelektových funkcích (IQ nižší než 70), omezení ve 2 a více adaptačních dovednostech (např. komunikace, sebeobsluha, bydlení, sociální / společenské chování, život v komunitě, zdraví a bezpečnost, práce a volný čas, praktické „školní“ znalosti) a být diagnostikováni do věku 18 let. V případě splnění těchto kritérií se neprovádí další klasifikace.
- Dořešena jejich účast na Paralympijských hrách (Londýn).
- Pro Speciální olympiády musí být primární diagnóza mentální retardace (IQ 80 a méně).

Klasifikace podle vybraných sportů

Atletika

T – track, F – field

Typ postižení	Třída	Popis dle starší klasifikace nebo podle odpovídající klasifikace v rámci jednotlivých postižení
Zrakově postižení	T11/F11	Odpovídá třídě B1
	T12/F12	Odpovídá třídě B2
	T13/F13	Odpovídá třídě B3
Mentálně postižení	T20/F20	Jedna třída – odpovídá minimálnímu handicapu, v současnosti nesoutěží na PH
Spastici	T32/F32	Odpovídá CP2
	T33/F33	Odpovídá CP3
	T34/F34	Odpovídá CP4
	T35/F35	Odpovídá CP5
	T36/F36	Odpovídá CP6
	T37/F37	Odpovídá CP7
	T38/F38	Odpovídá CP8

Pokračování....

Spastici	T32/F32	Odpovídá CP2
	T33/F33	Odpovídá CP3
	T34/F34	Odpovídá CP4
	T35/F35	Odpovídá CP5
	T36/F36	Odpovídá CP6
	T37/F37	Odpovídá CP7
	T38/F38	Odpovídá CP8

Pokračování...

Chodící	F40	Vzrůstem malé osoby (muži do 145cm, ženy do 140cm)
	T42/F42	Odpovídá A2 a A9 a stojící F58
	T43/F43	Odpovídá A3 a A9 a stojící F58
	T44/F44	Odpovídá A4 a A9 a stojící F58
	T45/F45	Odpovídá A6 a A8
	T46/F46	Odpovídá A2 a A9 a stojící F58
Vozíčkáři	T51/F51	Odpovídá přibližně vozíčkářské 1A (kompletní lézi)
	T52/F52	Odpovídá přibližně nekompletní 1A, kompletní 1B, 1C
	T53/F53	Odpovídá přibližně (ne)kompletní 1C, kompletní 2, 3
	T54/F54	Odpovídá přibližně vozíčkářským 3, 4, 5, 6 příp. 1C nekompletní
	F55	Odpovídá přibližně vozíčkářským 3 (dolní), 4 (horní)
	F56	Odpovídá přibližně vozíčkářským 4 (dolní), 5 (horní)
	F57	Odpovídá přibližně vozíčkářským 5, 6
	F58	Minimální postižení typu nízké paraplegie či polio

Basketbal

Bodová kategorie	Profil
1,0	Nejvíce postižený hráč (Th1-7), bez funkčních břišních svalů, udržuje neustále kontakt s opěrkou vozíku, malý či nekontrolovaný pohyb ve všech rovinách, bez aktivní rotace trupu, s max. využitím hlavy.
2,0	Hráči (Th8-L1) s možnou aktivní rotací trupu, omezenou hybností v rovině saginální, bez kontroly pohybu do stran.
3,0	Hráči (L2-L4) s omezenou hybností v rovině frontální, stabilitou pánve, dobrou rotací trupu, bez kontrolovaného pohybu do stran.
4,0	Hráči (L5-S1) s pohyblivostí ve všech 3 rovinách s omezením na jednu stranu
4,5	Hráči s normálním pohybem trupu ve všech rovinách, do stran bez omezení.

Boccia

Třída	Profil třídy
BC1	CP1 a CP2. Asistent je přítomen při podání míče, nastavuje vozík, hráči odhodí míč
BC2	CP2 bez asistenta, míč odhodí vrchem i spodem, dobrá rovnováha trupu.
BC3	Pro CP 1 – nejsou schopni držet a vypustit míč, používají rampu a využívají asistenta, asistent je vždy zády k hracímu poli.
BC4	Jiné těžké postižení hybnosti než DMO, jde o nespastické postižení, ale srovnatelné s hráči BC 2, bez asistentů, většinou se hází kývavým pohybem spodem.

Cyklistika

Stojící cyklisté

Třída	Profil
LC1	Minimální či žádné postižení DK (amputace více než 1/2 chodidla, kratší noha o 7-12 cm, snížení svalové síly na 1 DK aj.
LC2	Postižení 1 DK, ale schopnost normálně šlapat oběma nohama – s protézou i bez ní – např. jednostranná nad- či podkolenní amputace s protézou...
LC3	Postižení nejméně 1 DK s/nebo bez handicapu na HK, schopnost šlapat do pedálů pouze druhou (zdravou) nohou – např. jednostranná nad- či podkolenní amputace bez protézy, flexe kolene menší než 50st.
LC4	Postižení obou DK s/nebo bez handicapu – dříve soutěžila společně s LC3, např. oboustranná nadkolenní amputace s 1 či 2 protézami, jednostranná nadkolenní amputace + amputace na HK aj.

Cyklistika

Handcykly

Muži		
Divize	Třída	Profil
A	A1 v sedě	Kvadruplegici, kteří při atletických závodech vozíčkářů patří do kategorie T51
	A2 v sedě	Kvadruplegici, kteří při atletických závodech vozíčkářů patří do kategorie T52
B	B v sedě výjimečně v kleče	Paraplegici od Th1 do Th 9/10
C	C1 v sedě	Ostatní postižení – závodníci sedící s nataženými DK
	C2 v kleče	Ostatní postižení – závodníci, kteří jedou v kleče, včetně závodníků se 2 amputacemi DK (amputace nad kolenem)
Ženy		
Divize	Třída	Profil
F	FA	kvadruplegičky
	FB	Paraplegičky od Th1 do Th 9/10
	FC	Všechny ostatní závodnice

Fotbal

- **Football 5-a-Side pro zrakově postižené**
- míč ozvučený,
- brankář vidí,
- 50 minut trvání
- **Football 7-a-Side pro spastiky**
- 7 hráčů, pro CP5-CP8,
- vhazování 1 rukou
- v týmu ve hře musí být alespoň 1 hráč s CP5 nebo 6 nebo se musí hrát pouze o 6 hráčích)

Plavání

- Plavci se zrakovým postižením
- – tapper (dotyková tyč)
při obrátce, start
z bloků nebo z vody,
S11-13
- Mentálně postižení
- S14

Plavání - tělesně postižení

- Musí být oklasifikován podle funkčního klasifikačního systému FCS. Klasifikační systém užívá pro pohybová postižení bodovou kalkulaci vyjádřenou v číslech – rozmanitost v efektivnosti pohonu plavců (zahrnuto: medicínský test, funkční technický test ve vodě i pozorování plavců během závodů).
- Celkem 14 skupin.

Klasifikace zahrnuje postižení:

- Míšní poranění
- Poliomyelitis
- DMO/CPH
- Traumatická poranění hlavy
- Amputace
- Dysmelie
- Ostatní (skleroza, spina bifida, cévní mozkové příhody aj.)
- Do FCS nepatří transplantace, zraková postižení, mentální postižení, diabetes, hluchota, LMD

Třídy:

- S – volný způsob, prsa, motýlek
- SB – prsa
- SM – polohový závod jednotlivců

Ragby vozíčkářů

12 hráčů, 4 na hřišti, hráči jsou ohodnoceni 0,5-3,5 bodu, tým nesmí přesáhnout 8 bodů.

Bodová kategorie	Profil
0,5	Malá svalová síla ve všech svalech zejména pletence ramenního, biceps však může být silný (0-5), svalová síla ruky je nulová – občas naznačena extenze zápěstí.
1,0	Objevuje se větší síla pletence ramenního, biceps má plnou sílu, silnější je prsní sval, ruka velmi slabá.
1,5	Hráč je lehce oslaben, u tricepsu téměř plná síla a extenze zápěstí.
2,0	Hráč má plnou sílu v pletenci ramenním, lehce oslabené svaly zápěstí a prsty do stupně 2 dle svalového tonu.
3,0	Patrné zejména oslabení prstů, jejich roztahování, přitahování, ohýbání i natahování je poloviční silou než udává norma svalového testu, nejsilnější je palec.

Šerm vozíčkářů

Rozdělení do 3 tříd (A, B C) hodnocení provádí lékař, fyzioterapeut a odborník na šerm.

Třída	Profil
A	Jedinci s dobrou stabilitou a hybností trupu bez omezení na šermující HK se dělí na 3 a 4: 3 = dobrá stabilita trupu vsedě bez podpory DK (oboustranná nadkolenní amputace s krátkými pahýly), šermující HK je funkční 4 = dobrá stabilita vsedě a podpora DK, šermující HK je funkční
B	Jedinci s horší stabilitou (potřebují podporu), ale užívající zcela funkčně 1 nebo obě HK: 2 = špatná či slabá rovnováha vsedě, šermující HK bez omezení nebo sportovci s dobrou rovnováhou a minimálně omezenou šermující HK
C	Těžké tělesné postižení všech končetin (kvadruplegici) – omezení hybnosti trupu a šermující paže 1A a 1B = žádná rovnováha vsedě, šermující HK s handicapem. Zbraň je fixována k ruce páskem nebo obinadlem.

Použit zdroj:

Dad'ová, K, Čichoň, R., Švarcová, J., & Potměšil, J. (2008). *Klasifikace pro výkonnostní sport zdravotně postižených*. Praha: Karolinum.